

Zijn uw druivenklonen 'True-To-Type?'

Een overzicht van klonen, verkeerde identificaties van klonen en wat dat betekent voor eigenaren van wijngaarden

door Lucie Morton

Elke individuele wijnstok kan zichzelf in de loop van de tijd voor onbepaalde tijd repliceren. Onder gunstige omstandigheden kan een enkele wijnstokknop een nieuwe set wortels en een nieuwe scheut genereren om een nieuwe wijnstok te laten groeien die mogelijk de hoogte van een naburige boom kan beklimmen. Als takken of stekken van die wijnstok worden gedomesticeerd op een boerderijwijngaard, kan de teler het areaal voor onbepaalde tijd uitbreiden door nieuwe stekken te planten of nieuwe knoppen op onderstammen te enten. Zaailingen van de druiven van deze wijnstok zullen genetisch niet identiek zijn aan zijn ouder, en er kunnen spontane mutaties zijn die ervoor zorgen dat een knop subtiel wordt veranderd om een scheut te produceren met kleine verschillen met zijn ouder. De toppen van deze scheut zullen zichzelf dan repliceren en creëren wat we een klonale variatie noemen.

Pinot Noir is een zeer oude druivencultivar die vatbaar is voor klonale variatie; dit is te zien aan de vruchtkleurverschillen van Pinot-druiven, van zwart naar rood naar wit. Wijn van Pinot-druiven kan in de kelder vele kanten op en kan lange tijd in kleine houten vaten blijven, korte tijd in grote tanks of bruisen in enkele flessen.

Net zoals de vrucht aanzienlijk kan variëren tussen Pinot-klonen, kan de vegetatieve morfologie dat ook. Clustermorfologie zal variëren, inclusief besvorm (figuur 1). Omdat clusters echter kunnen worden beïnvloed door klimaatomstandigheden en gedurende het seizoen kunnen veranderen, is het praktischer om te focussen op bladkenmerken die standhouden onder verschillende klimatologische en omgevingsomstandigheden. Ander voorbeeld zijn de respectievelijke bladtextuur en vormverschillen van Pinot Noir 667 en 777 in twee zeer verschillende omgevingen: het koele klimaat van het Zuidereiland van Nieuw-Zeeland en het hete klimaat van Davis, Californië. De 667-

bladeren hebben een ronde vorm met een ruwere bladstructuur, terwijl de 777 een vijfhoekige vorm en een gladder bladoppervlak heeft.

Klonen zijn niet beter of slechter dan hun ouders, alleen anders. Voor elke druivensoort die vrij is van schadelijke ziektekiemen, kunnen de soorten verschillen die men tussen hun klonen vindt, zijn:

1. Vruchtrijpheid: eerder versus later
2. Samenstelling fruit/wijn:
 - a. zure balans
 - b. fenolen
 - c. geuren en smaken
3. Fruitopbrengspotentieel
 - a. clusternummers per opname
 - b. aantal bessen per tros
 - c. compactheid van bos, verhoogd risico op bosrot
 - d. bes grootte
4. Groeiwijze: rechtop versus uitgestrekt, min of meer krachtig
5. Winterhardheid: Een voorbeeld is Sauvignon Blanc 530, zoals te zien in Ontario en Maryland.
6. Ziekteresistentie: Sommige Cabernet Franc-klonen in Frankrijk vertoonden een lagere gevoeligheid voor valse meeldauw op bladeren. Die lagere gevoeligheid was gekoppeld aan een hogere productie van stilbenische fytoalexinen die betrokken zijn bij mechanismen voor resistentie tegen valse meeldauw.

Als onafhankelijk vinoloog vertegenwoordig ik geen bedrijf of instelling. Vanwege mijn ampelografische opleiding en professionele ervaring in het helpen oplossen van problemen met rasechtheid van zowel vruchtdragende variëteiten als onderstammen, "zie" ik wijnstokken door een specifieke lens. Die lens stelt me in staat om naar wijnstokken te kijken voor wat ze werkelijk zijn, niet wat de etiketten zeggen dat ze zijn en wat erop is aangebracht tijdens hun reis van een moederwijnstok naar een eigen wijngaard.

Op Morland, de boerderij van de familie Morton in King George, Va., werden mijn nieuw verworven vaardigheden in het identificeren van wijnstokken, tijdens studies in Montpellier, Frankrijk, op de proef gesteld. Toen onze Seyval Blanc-wijnstokken voor het eerst vruchten afwierpen, was er een willekeurige besprenkeling van zwarte druiven van verschillende groottes en vormen, die ik uiteindelijk identificeerde als Chancellor, Chelois en Villard Noir. Daarnaast waren er Zinfandel-ranken die de kwekerij ingooide als vervanger van Colobel. Die wijnstokken gingen vijf jaar mee voordat ze werden gedood door de bevroering van 1977, het jaar waarin de Potomac-rivier bevroor en onze aanlegsteiger verwoestte.

Rassenmixen en verwarring van wijnstokken waren vrij gebruikelijk in de jaren 70 en 80. Een van mijn professoren, de Franse ampelograaf Pierre Galet, gaf de volgende redenen waarom kwekers cultivars krijgen die ze niet hebben besteld:

- Accidentele vermengingen tijdens entoperaties in de kwekerij,
- Immigranten die hun favoriete thuissoorten in hun bagage meenemen naar hun nieuwe bestemmingen, en
- Opzettelijke vervangingen door kwekerijen van variëteiten van mindere kwaliteit naar bestemmingen die als concurrenten worden beschouwd, zoals vervanging van Aligote of Meloen (Muscadet) door de edelere Chardonnay.

Na een bezoek aan Brazilië, waar hij zag dat planten uit Californië werden geïmporteerd die een virusverwijderingsbehandeling hadden ondergaan, zag Galet dat typetrouw een probleem was. In 1980 verwelkomde Dr. Harold Olmo hem in de nationale wijnstokcollectie aan de Universiteit van Californië, Davis voor een volledig overzicht van de wijnstokken daar. Enkele bevindingen van Galet waren:

- "Grijze Riesling" was wat bekend stond als Trousseau in de Jura en Bastardo in Portugal;
- "Zwarte Malvoisie" was Cinsault;
- "Charas Blanc" was Macabeu;
- "Chenin Noir" was Pinot d'Aunis;
- "Gamay Beaujolais" was een kloon van Pinot Noir;
- "Napa Gamay" was Valdiguié;
- "Mataro" was Mourvèdre;
- "Pinot Blanc" was Meloen (Muscadet);
- "Pinot St. George" was Negrette;
- "Sauvignon Vert" was Muscadelle;
- "Savagnin Musque" was Sauvignon Blanc;
- "Rousseau" was Marsanne;
- "Salvador" was Seibel 128 (Paté Noir);
- "Valdepeñas" was Tempranillo;
- "Syrah" was Durif.

Wat ik hier voorstel, is dat de industrie een soortgelijk onderzoekstraject volgt als het gaat om waarheidsgetrouwheid bij klonen. Net als in het verleden zou klonale identificatie moeten beginnen met fysieke grondwaarneming, ook wel ampelografie genoemd, en dan zullen er misschien genomische vingerafdrukken worden ontdekt die bevestigend en reproduceerbaar zijn. Dit is geen nieuw idee en werd heel specifiek voorgesteld door Steven Price in 1989 nadat er een grote klonale verwisseling plaatsvond in het moederblok van de Oregon State University en bij twee klonale proeven in de coöperatieve industrie.²

Toen ik in de jaren 80 werd ingehuurd om deze klonale identificatiefouten in Californië en Oregon te bestuderen, waren er veel mixen, vooral omdat er veel (illegale) pakhuizen en toppen werden verwisseld waarbij "klonen" namen kregen van ofwel de oorspronkelijke wijngaarden of wat de vermeende Franse kloon werd gedacht te zijn. In de jaren 1990, met de wijdverbreide herbeplanting in de noordkust van Californië na het falen van de AXR1-onderstam, was het een "wilde westen"-tijd in de wereld van plantmateriaal, en ook werden verkeerde benamingen in phylloxera-resistente onderstam duidelijk.

Dankzij de vooruitgang in genetische sequentiebepaling behoort dergelijke verwarring in internationale collecties tegenwoordig grotendeels tot het verleden. Het kan nog steeds gebeuren

door menselijke fouten bij het omgaan met plantmateriaal, zowel in de kwekerij als in het veld. Zo is er onlangs een “kloon” van Mourvèdre (571) uitgebracht die Graciano bleek te zijn. Deze wijnstokken zijn gemakkelijk te onderscheiden door hun witte versus bronzen groeitips en ook door DNA-analyse.

Lucie Morton is een onafhankelijke wijnbouwer en ampelograaf die in Charlottesville, VA woont. Ze volgde een opleiding aan de SupAgro (toen ENSA) in Montpellier, Frankrijk, en adviseert zowel in de Verenigde Staten als in het buitenland. Naast haar vertaling van het werk van Galet schreef ze 'Winegrowing in Eastern America' (1985, Cornell University Press).

Haar meest recente project is een documentaire film, Bon Voyage Vitis, over verloren en expat Amerikaanse druiven (www.bonvoyagevitis.com).